

2010-2011: CRISI ECONÒMICA, REBUIG A UNA MANERA DE GOVERNAR I CANVI DE CICLE ELECTORAL

Jordi Sauret

Doctor en sociologia per la Universitat Abat Oliba - CEU

DE L'HEGEMONIA D'ESQUERRES A LA PÈRDUA ABSOLUTA: 2003-2011

19

2010-2011: CRISI ECONÒMICA, REBUIG A UNA MANERA DE GOVERNAR I CANVI

El 28 de novembre de 2010 a Catalunya i el 20 de novembre de 2011 al conjunt de l'Estat espanyol es va tancar un cicle polític caracteritzat per l'hegemonia del partit socialista i les altres formacions d'esquerra que hi feien acords estables de govern (cas d'ERC i d'ICV), iniciat a Catalunya l'any 2003 amb el retrocés significatiu de CiU, bàsicament a favor d'ERC, motivat pel rebuig que una part significativa de l'electorat mostrava als acords entre el darrer Govern de Jordi Pujol i el PP, sense una percepció clara de contrapartides; tot i això, malgrat el desgast electoral i el canvi de líder amb Artur Mas al capdavant, CiU l'any 2003 va seguir essent la força més votada en les eleccions al Parlament català, però la suma dels tres partits d'esquerra (PSC, ERC i ICV) feien possible la primera alternança al davant de l'executiu català des de l'any 1980. I el que era més rellevant des del punt de vista de la sociologia política era que, per una part significativa de l'opinió pública, l'any 2003 CiU havia perdut l'hegemonia en la percepció ciutadana de «millor formació per a la defensa dels interessos de Catalunya».

Les eleccions autonòmiques de 2006 varen ser de continuïtat i, malgrat que la imatge del tripartit ja generava rebuig i ERC i PSC varen patir un cert desgast electoral a causa de la incomprensió per part dels seus respectius electorats per les aliances postelectorals, l'alternativa (CiU - Artur Mas) en aquell moment no era percebuda com a realment millor, i el resultat dels comicis va marcar una estabilitat entre partits de govern (PSC-ERC-ICV) i d'oposició (CiU-PPC), mentre el malestar ciutadà es recollia en forma de menor participació electoral i l'aparició de C's, però no s'alterava el joc de majories al Parlament.

En el cas espanyol el canvi de cicle electoral es va iniciar l'any 2004, amb la victòria de José Luis Rodríguez Zapatero després de l'atemptat terrorista a

l'estació d'Atocha de Madrid, i l'any 2008 els comicis varen ser interpretats per una gran part de l'opinió pública catalana com una ratificació dels anteriors, amb un reforçament de l'hegemonia del PSC-PSOE, ja que part del vot de rebuig a Aznar que va capitalitzar ERC amb Josep Lluís Carod-Rovira com a líder del partit l'any 2004, quatre anys més tard, l'any 2008, va optar per reforçar un triomf clar de José Luis Rodríguez Zapatero a Catalunya, en un moment de màxima concentració de poder per part del PSC-PSOE, que també posseïa la presidència de la Generalitat amb José Montilla.

EL DECLIVI COMENÇA L'ANY 2009 AMB LA DESMOBILITZACIÓ SELECTIVA DE L'ELECTORAT D'ESQUERRES

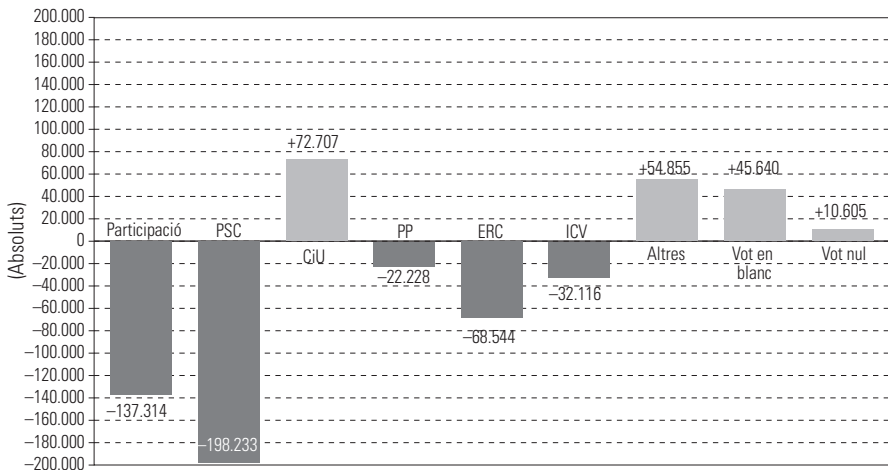
Just un any després d'haver assolit l'hegemonia el PSC-PSOE en les eleccions generals del març de 2008 (45,39 % dels sufragis i 25 diputats sobre 45), les eleccions al Parlament Europeu del 24 de maig de 2009 varen representar el primer indicador que alguna cosa estava canviant en l'opinió pública catalana. El Govern central ja havia reconegut públicament que Espanya estava en crisi econòmica, i això en un primer moment va produir sobretot una desmobilització selectiva del seu electorat, que no entenia el rumb que prenién uns esdeveniments no previstos en el moment de prendre la decisió electoral un any abans, però en canvi no es registrava encara un moviment significatiu de votants a favor d'un altre partit.

En el cas de Catalunya, les eleccions al Parlament Europeu varen aportar un escenari caracteritzat per sis factors: 1) increment de l'abstenció com un indicador del que en aquells moments es denominava *desafecció*; 2) forta desmobilització de persones que en l'anterior elecció havien fet confiança al PSC-PSOE; i en menor magnitud també 3) retrocés dels altres dos partits de govern a Catalunya (ERC i en menor mesura ICV); 4) estabilitat a la baixa del PPC; 5) moderat creixement dels suports de CiU, i també 6) increment dels vots a «altres partits» extraparlamentaris, el vot en blanc i el vot nul.

Les eleccions al Parlament Europeu són les menys participatives però tenen la virtut d'indicar tendències, i en el cas català era clara: el PSC-PSOE seguia guanyant les eleccions a Catalunya, però respecte als anteriors comicis per al mateix Parlament perdia quasi dos-cents mil vots, cosa que representava la desmobilització del 21,85 % de la seva base electoral; una magnitud similar a la registrada per ICV (pèrdua del 21,15 % del seu suport), però inferior a la pèrdua que en aquelles eleccions europees va patir ERC (pèrdua del 27,44 % de la seva base electoral de l'any 2004). És a dir, retrocessos importants dels

partits de govern a Catalunya, que contrastaven amb els increments, sobretot, de les diferents formes de vot de protesta (319,52 % d'increment dels vots en blanc, 240,04 % dels vots nuls i 108,95 % dels vots a forces extraparlamentàries), i amb l'inici de la recuperació dels suports a CiU, en aquesta primera etapa més per mobilització selectiva del seu electoral més fidel que per atracció d'antics votants d'altres partits. El PPC en aquelles eleccions europees només va mobilitzar les seves bases més fidels, si bé al conjunt de l'Estat el PP sí que va guanyar ja per primera vegada les eleccions al PSOE.

FIGURA 1. Comparativa evolució sufragis entre eleccions (Parlament Europeu, 2004-2009)

TAULA 1. Comparativa resultats electorals: europees 2004 - europees 2009 (global Catalunya)

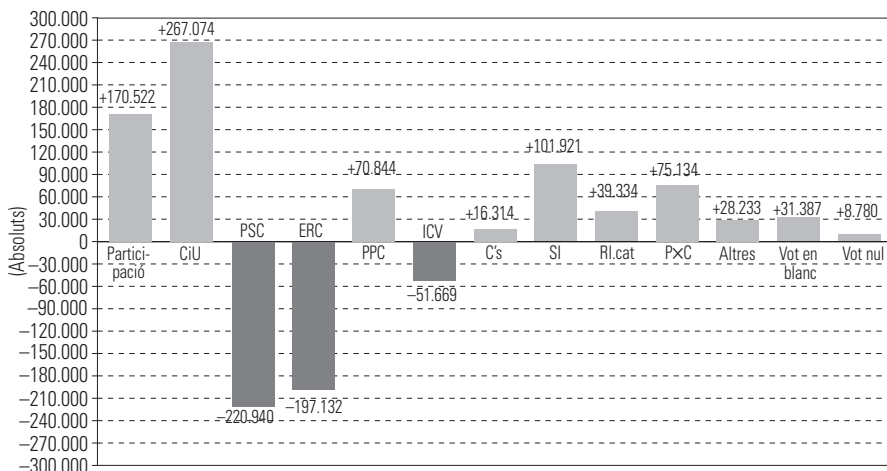
	Resultats electorals eleccions europees 2004		Resultats electorals eleccions europees 2009		Diferència resultats 2004-2009		Percentatge (%) sobre base pròpia (2004-2009)
	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	
PSC-PSOE	907.121	42,85	708.888	36,00	-198.233	-6,85	-21,85
CiU	369.103	17,44	441.810	22,44	+72.707	+5,00	+19,69
PP	377.104	17,81	354.876	18,02	-22.228	+0,21	-5,89
ERC	249.757	11,80	181.213	9,20	-68.544	-2,60	-27,44
ICV-EUiA	151.871	7,17	119.755	6,08	-32.116	-1,09	-21,15
Altres partits	50.349	2,37	105.204	5,30	+54.855	+2,93	+108,95
Vot en blanc	11.657	0,55	57.297	2,98	+45.640	+2,43	+319,52
Vot nul	4.418	0,21	15.023	0,76	+10.605	+0,55	+240,04
Participació	2.121.380	39,80	1.984.066	36,94	-137.314	-2,86	-6,47

PASSAR PÀGINA DEL QUE REPRESENTAVA EL TRIPARTIT EN UN CLIMA DE MALESTAR PROFUND

Les eleccions al Parlament de Catalunya del 28 de novembre de l'any 2010 varen accentuar les tendències que apuntaven les eleccions al Parlament Europeu en termes de desgast i càstig electoral a les forces que governaven Catalunya: proporcionalment molt més càstig a ERC que al PSC, i en menor mesura a ICV. Però a diferència del que havia passat l'any anterior, en les eleccions al Parlament hi hauria més participació, cosa que va beneficiar en primer terme CiU, formació que va capitalitzar de forma transversal les ganades de canvi (econòmic en primer terme, però també per la manera de governar del tripartit, i pel malestar també en termes de sentiment nacional després de la sentència adversa del Tribunal Constitucional respecte al nou Estatut d'autonomia). Completa l'escenari el PPC, que va canalitzar un altre tipus de «vot de canvi anticipat en clau de política espanyola» i, per tant, ja en aquestes eleccions començava a mobilitzar part d'un electorat que normalment no vota en eleccions al Parlament de Catalunya, però que ara trobava una ocasió per manifestar el rebuig al Govern socialista del PSOE en forma de mobilització contra el Govern d'esquerres català.

22

FIGURA 2. Comparativa evolució sufragis entre eleccions (eleccions autonòmiques, 2006-2010)

Però el clima de desconfiança vers el Govern de majoria socialista junt amb ERC i ICV, a part de canalitzar-lo selectivament CiU i el PPC, també es va reflectir en noves formacions que recollien dos altres tipus de malestar ciutadà: SI i en menor grau RI.cat en el cas dels sectors independentistes decebuts

amb ERC i que trobaven CiU massa pragmàtica; i P×C com una manifestació d'un malestar per qüestions relacionades amb la immigració, que ara per primera vegada entrarà en campanya i que per poc no assoleix representació parlamentària, tot i que té l'efecte de situar aquesta problemàtica en l'àmbit de la discussió política pública. La radiografia del malestar profund de la societat catalana es va manifestar també amb la consolidació del vot a C's (portaveus del conflicte lingüístic en seu parlamentària).

TARDOR DE 2010: EL DESENLLAÇ D'UN PROFUND MALESTAR ECONÒMIC I NACIONAL

Les eleccions autonòmiques del 28 de novembre de 2010 varen culminar un procés en què l'opinió pública catalana situava en primer terme de les seves preocupacions els problemes de tipus econòmic, i principalment la creació de llocs de treball, i a més el 74,2 % dels catalans considerava que a ells o al seu entorn més directe els afectava la crisi econòmica, el 84,6 % tenia la percepció que el Govern no feia suficient per fer front a la crisi i el 70,7 % creia que seria positiu un canvi de govern i de president de la Generalitat per millorar la situació econòmica.¹

— El Govern tripartit no havia situat en l'opinió pública un relat sobre què havia fet durant els darrers quatre anys, mentre la percepció de no fer front a la crisi econòmica s'imposava per sobre de qualsevol altra consideració.

— Paral·lelament, el 42,5 % dels catalans majors d'edat consideraven que era CiU la formació que tenia les millors propostes per fer sortir abans Catalunya de la crisi econòmica, 32,2 punts per davant del posicionament del PSC en aquest eix important de decisió electoral (10,3 % PSC, 5,4 % PPC, 4,0 % ICV, 3,4 % ERC, etc.).

— També en l'eix nacional («qui podrà defensar millor els interessos de Catalunya?»), CiU havia recuperat una posició clarament principal que havia perdut l'any 2003: 33,2 % CiU, 29,3 % cap partit, 13,9 % PSC, 6,4 % ERC, etc. És a dir, 19,3 punts a favor de CiU respecte al PSC, i pèrdua de la posició preferent que abans de formar-se el segon tripartit tenia ERC en aquest vector. També el diferencial en aquest eix entre José Montilla i Artur Mas era clarament favorable al líder nacionalista (20,5 punts de diferència): 34,8 % Artur Mas, 24,4 % cap polític dels proposats, 14,3 % José Montilla, 7,1 % Joan Puigcercós, etc.

1. Dades demoscòpiques de l'empresa Feedback, octubre-novembre 2010.

— El 56,5 % dels electors d'ERC 2006 creien que aquest partit hauria d'haver donat suport a Artur Mas i no a José Montilla com a president de la Generalitat l'any 2006; i també el 55,2 % d'aquests electors eren partidaris ara de donar suport a CiU en cas necessari per governar.

— Artur Mas treia 31,8 punts a José Montilla com a futur president preferit (53,1 % *versus* 21,3 %), i el que era més rellevant per explicar el canvi polític: el 35,5 % dels antics votants del PSC 2006 ara preferien Artur Mas (de fet, menys entre els electors d'ICV, en la resta de bases electorals la preferència per Artur Mas sempre era majoritària).

— La preferència per José Montilla sobretot es fonamentava en una identificació amb el partit i la seva ideologia, mentre que la preferència per Artur Mas com a futur president es basava en una expectativa de canvi econòmic (i de manera especial entre antics votants del PSC, d'ERC i abstencionistes de l'any 2006), fins i tot per davant del clàssic eix «nacional» on CiU normalment esdevé la formació millor posicionada.

Els resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de l'any 2010 s'expliquen essencialment per les ganes de canvi econòmic al conjunt de l'Estat, i pel rebuig a les polítiques d'ajust que començava a implementar l'executiu presidit per Rodríguez Zapatero, però també per la manca de lideratge del president Montilla entre els seus propis votants de feia quatre anys; per no haver atorgat al concepte *tripartit* connotacions positives; per la poca notorietat de l'obra de govern i la valoració especialment negativa que electors d'ERC feien del pacte de govern entre PSC+ERC+ICV, i pel malestar que en clau nacional havia generat la sentència del Tribunal Constitucional respecte a l'Estatut. La suma de tots aquests factors afeblen la fidelització dels suports a les formacions que varen constituir el segon tripartit, i al mateix temps impedien projectar una imatge potent per fer front al gran problema que l'opinió pública situava com a prioritari: la recuperació econòmica i la creació de llocs de treball, i s'havia instal·lat en l'opinió pública la necessitat de canvi en el Govern de la Generalitat, però com a societat complexa que és la catalana, la canalització del «canvi» va tenir més d'un eix.

Com es pot veure en la taula 2, només les formacions del tripartit varen perdre vots absoluts i quota electoral. Més enllà dels moviments vegetatius naturals (noves incorporacions al cens per majoria d'edat i dret a vot en cas d'immigrants, que compensen les defuncions que es registren d'antics votants, però que no sempre ho fan necessàriament en el mateix sentit de vot), en termes absoluts el diumenge 28 de novembre de 2010 el 20,31 % dels votants, és a dir, 640.313 persones, es varen comportar de manera diferent en

TAULA 2. Comparativa resultats electorals: autonòmiques 2006 - autonòmiques 2010 (global Catalunya)

	Resultats electorals eleccions autonòmiques 2006		Resultats electorals eleccions autonòmiques 2010		Diferència resultats 2006-2010		Percentatge (%) sobre base pròpia (2006-2010)
	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	
CiU	935.756	31,52	1.202.830	38,43	+267.074	+6,91	+28,54
PSC	796.173	26,82	575.233	18,38	-220.940	-8,44	-27,75
PPC	316.222	10,65	387.066	12,37	+70.844	+1,72	+22,40
ICV-EUIA	282.693	9,52	230.824	7,37	-51.669	-2,15	-18,35
ERC	416.355	14,03	219.173	7,00	-197.182	-7,03	-47,36
SI	—	—	102.921	3,29	+142.755	+4,56	—
RI.cat	—	—	39.834	1,27	—	—	—
C's	89.840	3,03	106.154	3,39	+16.314	+0,36	+18,16
PxC	—	—	75.134	2,40	+75.134	+2,40	—
Altres partits	71.253	2,39	99.476	3,18	+28.233	+0,79	+39,62
Vot en blanc	60.244	2,02	91.631	2,91	+31.387	+0,89	+52,10
Vot nul	13.574	0,46	22.354	0,71	+8.780	+0,25	+64,68
Participació	2.982.108	56,04	3.152.630	58,78	+170.522	+2,74	+5,72

relació amb feia quatre anys (representa l'11,94 % del total dels catalans majors d'edat i amb dret a vot), i això perquè volien expressar un vot en contra de les formacions del Govern de la Generalitat:

— Respecte als resultats de l'any 2006, 469.791 persones varen deixar de votar les formacions del tripartit (representa el 14,9 % de tots els vots emesos).

— I, en paral·lel, 170.522 abstencionistes de l'any 2006 ara sí que varen votar (increment de quasi tres punts de participació electoral: +2,74 %, que representa el 5,41 % del total dels vots emesos); xifra superior a l'increment del cens en 42.414 persones que es va produir entre 2006 i 2010.

En les eleccions al Parlament de Catalunya del novembre de 2010, CiU va aconseguir un triomf rotund en assolir el 38,43 % dels vots emesos (6,91 punts més de quota electoral respecte als seus resultats de feia quatre anys) i millo-

rar en 267.074 sufragis, cosa que li va significar incrementar el 28,54 % de la seva base de l'any 2006; guanys molt superiors motivats per un simple augment de la participació electoral, degut a una clara capitalització de «vot de canvi». CiU va millorar de forma transversal i bastant homogènia arreu, si bé amb més intensitat en aquelles zones on el vot socialista tradicionalment era més fort (àrea metropolitana de Barcelona —AMB—, Lleida capital o Reus) o bé on el vot d'ERC era també fort (comarques de Tarragona i Girona capital), espais electorals d'on va treure la majoria dels seus nous votants:

— Increment del 30,62 % al conjunt de la demarcació de Tarragona (+28.559 vots, el 10,69 % del total dels guanys de CiU per al global de Catalunya —xifra similar al pes demogràfic del 10,71 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 29,68 % a la demarcació de Barcelona (+197.287 vots, el 73,87 % del total dels guanys —similar també al pes demogràfic del 73,55 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 25,84 % a la demarcació de Girona (+27.092 vots, el 10,14 % del total dels guanys —només una mica per sobre del pes demogràfic del 9,94 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 19,39 % a la demarcació de Lleida (+14.136 vots, el 5,29 % del total dels guanys —similar al pes demogràfic del 5,8 % d'aquesta demarcació—).

Les eleccions al Parlament de Catalunya de l'any 2010 per al PSC-PSOE varen representar aconseguir només el 18,38 % del total dels vots emesos (8,44 punts menys respecte als comicis anteriors) i una pèrdua de 220.940 sufragis, cosa que li va significar perdre el 27,75 % de la seva base de l'any 2006; i aquesta pèrdua encara adquireix més rellevància atesa la major participació electoral, ja que va votar un 2,74 % més respecte a les darreres eleccions (participació del 58,78 % l'any 2010 i del 56,04 % l'any 2006). Per demarcacions, quant a la pèrdua de suport del PSC-PSOE, a la demarcació de Barcelona és on es produeix un retrocés en termes absoluts molt més alt respecte a la freqüència esperada, dins un context d'una reducció de suports bastant homogènia en les diferents circumscripcions:

— Pèrdua del 31,51 % a la demarcació de Lleida (−12.636 vots, representa el 5,72 % del total de les pèrdues del PSC —similar al pes demogràfic del 5,80 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 31,29 % a la demarcació de Girona (−19.013 vots, representa el 8,61 % del total de les pèrdues —una mica per sota del pes demogràfic del 9,94 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 27,56 % a la demarcació de Barcelona (−171.052 vots, representa el 77,42 % del total de les pèrdues del PSC —per sobre del pes demogràfic del 73,55 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 24,41 % a la demarcació de Tarragona (−18.239 vots, representa el 8,26 % del total de les pèrdues del PSC —per sota del pes demogràfic del 10,71 % d'aquesta demarcació—).

Junt amb CiU, el PPC va ser l'altre partit que va capitalitzar la idea de canvi, i es va situar com a tercera força en les eleccions al Parlament de Catalunya, amb el 12,37 % dels vots emesos (+1,72 punts respecte als comicis de l'any 2006) i un increment de 70.844 nous sufragis, cosa que li va reportar incrementar el 22,4 % de la seva base electoral de partida. Millors resultats comparats a les demarcacions de Tarragona i Barcelona, amb els increments següents:

— Increment del 30,89 % a la demarcació de Tarragona (+9.774 vots, representa el 13,8 % del total de l'increment del PPC —per sobre del pes demogràfic del 10,71 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 27,46 % a la demarcació de Girona (+5.440 vots, representa el 7,68 % del total dels guanys —per sota del pes demogràfic del 9,94 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 21,47 % a la demarcació de Barcelona (+53.275 vots, representa el 75,3 % del total dels guanys del PPC —per sobre del pes demogràfic del 73,55 % d'aquesta demarcació—).

— Increment del 14,18 % a la demarcació de Lleida (+2.355 vots, el 3,32 % del total dels guanys —per sota del pes demogràfic del 5,8 % d'aquesta demarcació—). A Lleida, malgrat ser la circumscripció on el PPC va millorar relativament menys, la pèrdua de suports als partits del Govern, i en el cas d'ICV el fet de no arribar al 3 % dels vots, com tampoc SI ni RI.cat, va facilitar l'assoliment del segon diputat del PPC per a aquesta circumscripció.

ICV es manté com la quarta força política després de les eleccions al Parlament de Catalunya, amb el 7,37 % dels vots emesos (2,15 punts per sota dels seus resultats de l'any 2006) i una pèrdua de 51.669 sufragis, cosa que li va representar reduir el 18,35 % de la seva base de l'any 2006. ICV va perdre proporcionalment més suports allí on era també menys present sociològicament i, per tant, on resulta més difícil posicionar-se com a «vot útil» (cas de les demarcacions de Lleida i Girona). Per demarcacions, la pèrdua de suport a ICV va tenir el perfil següent:

— Pèrdua del 38,23 % a la demarcació de Lleida (−4.595 vots, representa el 8,89 % del total de les pèrdues d'ICV —per sobre del pes demogràfic del 5,8 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 32,74 % a la demarcació de Girona (−6.869 vots, representa el 13,29 % del total de les pèrdues —molt per sobre del pes demogràfic del 9,94 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 16,2 % a la demarcació de Barcelona (−37.423 vots, representa el 72,43 % del total de les pèrdues d'ICV —similar al pes demogràfic del 73,55 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 15,92 % a la demarcació de Tarragona (−2.982 vots, representa el 5,77 % del total de les pèrdues —molt per sota del pes demogràfic del 10,71 % d'aquesta demarcació—).

Junt amb el PSC, el partit que en major mesura va ser castigat per l'electorat va ser ERC, que va passar de ser la tercera a la cinquena força més votada en les eleccions del Parlament de Catalunya, amb el 7,0 % dels vots (la meitat exacta respecte als comicis anteriors) i la pèrdua de 197.182 sufragis, cosa que li va representar perdre el 47,36 % de la seva base electoral de l'any 2006. La forta davallada d'ERC es va produir de forma molt homogènia arreu de Catalunya. Per demarcacions, la pèrdua de suport va tenir el perfil següent:

— Pèrdua del 49,09 % a la demarcació de Girona (−25.920 vots, representa el 13,15 % del total de les pèrdues d'ERC —superior al pes demogràfic del 9,94 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 48 % a la demarcació de Tarragona (−24.331 vots, representa el 12,34 % del total de les pèrdues —també per sobre del pes demogràfic del 10,71 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 47,48 % a la demarcació de Lleida (−15.338 vots, equival al 7,78 % del total de les pèrdues d'ERC —per sobre del pes demogràfic del 5,8 % d'aquesta demarcació—).

— Pèrdua del 47,23 % a la demarcació de Barcelona (−131.593 vots, representa el 66,74 % del total de les pèrdues d'ERC —clarament per sota del pes demogràfic del 73,55 % d'aquesta demarcació, si bé a l'AMB la reducció dels suports a ERC estan molt per sobre de la seva mitjana provincial—).

Ciutadans

29

C's consolida el seu espai amb el 3,39 % dels vots (petit increment del 0,36 % respecte a les eleccions anteriors) i incrementa en 16.314 els seus sufragis, cosa que li va representar augmentar el 18,16 % de la seva base electoral de l'any 2006, i no va aconseguir un quart escó per Barcelona o el primer per la circumscripció de Tarragona perquè la seva millora es va situar per sota del 2,74 % d'increment general de participació i per alguns problemes de consolidació dels resultats a Barcelona ciutat i Tarragona capital (en el primer cas perd el 9,69 % dels seus sufragis de l'any 2006, i en el segon, el 3,19 %); en canvi, els punts forts de C's continuen essent l'AMB i ciutats de la costa central de la demarcació de Tarragona.

C's va ser la «sorpresa» de les eleccions de l'any 2006; és cert que ha consolidat un espai electoral, però només en les eleccions al Parlament de Catalunya, i li costa incrementar aquest segment electoral a què es veu reduït, ja que des d'un punt de vista d'opinió pública és un partit fortament identificat amb un únic eix (la denúncia d'un suposat conflicte lingüístic a Catalunya), i malgrat que en els seus inicis pretenia posicionar-se amb un esperit «reformista», a la pràctica l'opinió pública els ha delimitat en un espai de «joc electoral» només relacionat amb el tema lingüístic i fortament identificat amb el seu líder (Albert Rivera); resultat: manteniment de tres escons en les eleccions al Parlament de Catalunya i mals resultats en la resta de comicis.

Les eleccions de l'any 2010 varen significar també l'entrada al Parlament de SI, una de les dues escissions que va patir ERC (junt amb RI.cat). SI va obtenir

el 3,29 % dels sufragis (102.921 vots), i especialment va obtenir resultats per sobre de la seva mitjana a ciutats de la demarcació de Girona (com Santa Coloma de Farners, Banyoles, Girona capital, Olot, la Bisbal d'Empordà o Figueres), així com a capitals de comarca de la demarcació de Barcelona on ERC era forta (Berga, Vic, Manresa, Vilafranca del Penedès o Igualada, per citar les més rellevants). En canvi, molt poc suport a l'AMB, i sempre per sota de la seva mitjana a Lleida capital, Tarragona i Barcelona ciutat (per aquest ordre).

SI competia també amb RI.cat per un mateix electorat independentista insatisfet amb ERC, i clarament va ser SI qui va guanyar en aquest pols, però la presentació a les mateixes eleccions de RI.cat (només 39.834 sufragis i una quota electoral de l'1,27 %), amb una implantació geogràfica similar, va ajudar a fragmentar l'espai independentista. Si SI i RI.cat s'haguessin presentat conjuntament, sense tenir en compte un hipotètic efecte multiplicador pel sol fet d'anar junts i donar un missatge de vot útil entorn d'una unitat independentista, només amb els vots d'ambdues formacions sumades, els hauria reportat assolir un diputat per Lleida, ja que RI.cat va ser relativament més fort a la demarcació de Lleida, amb percentatges superiors a la seva mitjana en ciutats com Tremp, Tàrraga, les Borges Blanques i Sort; i RI.cat també hauria consolidat clarament el seu espai a la demarcació de Girona, amb percentatges de suport per sobre de la de seva mitjana a ciutats com Puigcerdà —lloc d'on procedeix el seu cap de llista—, però també a Banyoles, Santa Coloma de Farners, Girona capital i la Bisbal (les mateixes ciutats on ERC era forta i SI també va assolir bons resultats).

Finalment cal indicar que P×C no va assolir representació parlamentària (75.000 vots i el 2,4 % de quota electoral), perquè aquesta formació va fracassar a Barcelona ciutat, on només va aconseguir l'1,41 % dels vots; però en canvi en moltes ciutats de la Catalunya interior, tot i que també de l'AMB, va superar clarament el 3 % de vots mínim exigint per assolir representació parlamentària, cas de ciutats com Vic, Manresa, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià de Besòs, Mataró, Santa Coloma de Gramenet, el Vendrell, Tortosa, Amposta, Ripoll, Mollerussa, Terrassa, Mollet, Ripollet, Barberà del Vallès, Viladecans o Sant Boi de Llobregat, entre altres.

LES ELECCIONS MUNICIPALS DEL 22 DE MAIG DE 2011: ALTES EXPECTATIVES DE CANVI, QUE ES DISPERSEN EN MOLTES I DIVERGENTS DIRECCIONS

Les eleccions municipals també es varen celebrar en un clima d'opinió de profund malestar polític derivat de la manca d'un horitzó positiu sobre la situació de crisi econòmica, sumat a la percepció que des dels diferents governs (central, autonòmic i local) no es feien bé les coses. Aquest malestar de la societat catalana es canalitza de diverses maneres, però a diferència de les eleccions al Parlament de Catalunya, en què varen ser CiU preferentment i en menor mesura també el PPC les dues formacions que clarament varen canalitzar el «vot de canvi» (com ja s'ha explicat SI i RI.cat eren escissions d'ERC), en les eleccions municipals del diumenge 22 de maig hi va haver més dispersió, i cap formació el va capitalitzar de forma hegemònica, de manera que es varen produir diferents «vots de canvi» (segons els diferents segments d'electors) en un context de manteniment de la forta caiguda dels suports al PSC.

De forma resumida, les eleccions municipals del maig de 2011 varen descriure l'escenari següent:

1. En relació amb les darreres eleccions municipals, es produeix un petit increment de la participació electoral com a indicatiu de ganes de canvi, si bé és cert que amb major magnitud al mes de novembre de 2010 que al maig de 2011 (increment de 2,74 % al novembre i només d'un modest 1,15 % al maig; 170.522 persones més varen votar en les eleccions al Parlament i 32.122 persones més en relació amb les anteriors eleccions del mateix nivell).

2. Va seguir la crisi dels partits tradicionals de l'esquerra (PSC, ERC i en menor mesura ICV), que havien governat la Generalitat fins feia pocs mesos i encara en aquell moment a la majoria de grans ajuntaments en els darrers anys; la deserció electoral va ser molt especial en el cas del PSC, seguit d'ERC.

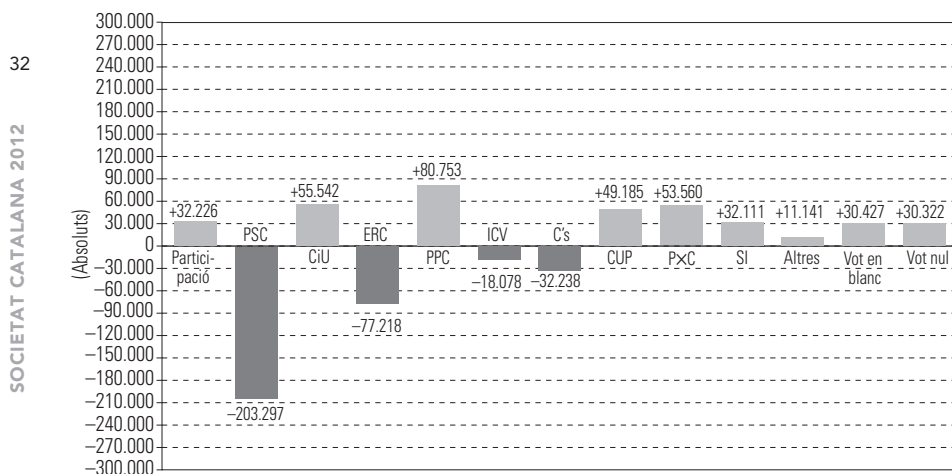
3. En canvi, els grans partits que representen canvis de govern pragmàtics varen millorar els seus resultats en relació amb el cicle electoral anterior en clau de política municipal (CiU a Catalunya, i el PPC impulsat sobretot pel PP en l'àmbit de l'Estat). La forta davallada del PSC permet a CiU, amb un modest increment de suports, guanyar per primera vegada unes eleccions municipals a Catalunya.

4. També, increment dels partits que canalitzen diversos malestars concrets, o bé que reclamen altres formes de fer política, que desborda la resta de partits (CUP, SI, C's i P×C).

5. Increment dels vots de càstig a la classe política amb «sortides» canalitzades dins el sistema, manifestades amb un increment notable del vot en blanc i dels vots nuls.

6. I, finalment, major nombre de llistes presentades, i després increment molt important del vot a partits d'àmbit local/comarcal, que no es canalitza a través de la resta de partits d'abast general (quasi 193.000 persones, cosa que representa que el 6,75 % dels electors que varen votar ho varen fer per a aquest tipus de llistes).

FIGURA 3. Comparativa evolució sufragis entre eleccions (eleccions municipals, 2007-2011)

En les eleccions municipals es va combinar un fenomen en què globalment les «ganes de canvi de molts governs municipals» sí que les varen canalitzar dos partits (CiU-PPC) seguint la pauta del 28-N, si bé amb magnituds diferents, mentre que la resta del malestar va tenir diverses vies de sortida, malgrat que amb dimensions relativament modestes (CUP, PxC, SI, «altres candidatures locals», vot en blanc i vot nul), de manera que en les eleccions municipals de 2011 cap formació en exclusiva va capitalitzar el malestar social, i menys les formacions procedents de l'antic tripartit, però els nivells de participació es van situar només entorn del 55%, uns vint punts menys que els nivells més alts assolits en eleccions al Congrés dels Diputats. O dit d'una altra manera:

1. Els resultats del 22 de maig, més que configurar un guanyador, descriuen dos clars perdedors (203.000 vots menys per al PSC i ERC, amb 77.359 vots menys), cosa que es combina amb increments moderats en termes absoluts

de les dues formacions competidores en el terreny ideològic (80.360 sufragis més per al PPC i 52.708 més per a CiU); estabilitat a la baixa d'ICV (pèrdua de 17.180 vots), i una dispersió de vots a petits partits i comportaments polítics que canalitzen el malestar ciutadà de diferents formes heterogènies i en alguns casos fins i tot de signe contrari (53.458 vots més per a PxC; 45.920 més a favor de les CUP; 35.539 més a «altres partits locals/comarcals»; 31.646 vots nuls més, i 29.762 vots en blanc més respecte als resultats de l'any 2007).

2. SI i C's fora de joc en clau de política municipal. Ja en les eleccions del Parlament de l'any anterior C's va mostrar els límits de la seva empremta, que en les eleccions municipals li va comportar perdre 32.186 vots respecte als resultats obtinguts en les anteriors eleccions locals; SI va perdre 71.016 vots respecte als resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya (vots que tampoc va recuperar ERC), i això malgrat que aquesta vegada va anar junt amb RI.cat. Les eleccions varen demostrar que C's i SI són dues formacions molt ideològiques, a les quals els costa la implantació a escala només local.

TAULA 3. Comparativa resultats electorals: municipals 2007 - municipals 2011 (global Catalunya)

	Resultats electorals eleccions municipals 2007		Resultats electorals eleccions municipals 2011		Diferència resultats 2007-2011		Percentatge (%) sobre base pròpia (2007-2011)
	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge	
CiU	725.334	25,28	780.876	27,20	+55.542	+1,92	+7,66
PSC-PSOE	924.773	32,23	721.476	25,13	-203.297	-7,10	-21,98
PPC	283.195	9,87	363.948	12,68	+80.753	+2,81	+28,51
ERC	334.923	11,67	257.705	8,98	-77.218	-2,69	-23,06
ICV-EUIA	259.099	9,03	241.021	8,43	-18.078	-0,6	-6,98
PxC	12.447	0,43	66.007	2,30	+53.560	+1,87	+430,30
CUP	16.191	0,56	65.376	2,28	+49.185	+1,72	+303,78
C's	67.298	2,35	35.060	1,22	-32.238	-1,13	-47,90
SI	—	—	32.111	1,12	+32.111	+1,12	—
Altres partits	157.177	5,43	168.318	5,76	+11.141	+0,33	+7,09
Vot en blanc	89.940	3,11	120.367	4,12	+30.427	+1,01	+33,83
Vot nul	18.685	0,65	49.007	1,68	+30.322	+1,03	+162,28
Participació	2.887.616	53,86	2.919.842	55,01	+32.226	+1,15	+1,12

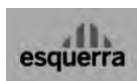
LES ELECCIONS MUNICIPALS DEL 22 DE MAIG: LA SEGONA VOLTA DEL 28 DE NOVEMBRE DE 2010, PERÒ AMB MATISOS

Com s'ha vist al llarg de l'article, les eleccions al Parlament del 28 de novembre varen evidenciar a Catalunya un cicle d'eleccions de canvi que, amb matisos, va continuar en les eleccions municipals, amb les magnituds següents; partits castigats per l'electorat:

721.476 sufragis; pèrdua de 203.297 vots respecte a les eleccions anteriors; 25,13 % de quota electoral (pèrdua del 7,10 % de quota electoral, que representa perdre el 21,98 % dels seus votants de l'any 2007).

Aquests resultats s'expliquen per la combinació d'abstenció d'una part del suport procedent de la seva base sociològica, més transvasaments selectius de votants a favor de CiU (molt rellevants en les eleccions al Parlament, mentre que en les municipals el PSC en va recuperar una petita part) i, en menor mesura, perquè els seus antics electors es varen dispersar en llistes de partits minoritaris.

257.705 sufragis; pèrdua de 77.218 vots respecte a les eleccions anteriors; 8,98 % de quota electoral (pèrdua del 2,69 % de quota electoral, que representa perdre el 23,06 % dels seus votants de l'any 2007).

En les eleccions al Parlament de Catalunya ERC va perdre vots bàsicament a favor de SI+RI.cat i de CiU, mentre que en les eleccions municipals, les pèrdues d'ERC varen anar a l'abstenció en primer terme, seguida del vot en blanc, vots nuls, les CUP i, en menor mesura, a CiU i a SI.

241.021 sufragis; pèrdua de 18.078 vots respecte a les eleccions anteriors; 8,43 % de quota electoral (pèrdua de només el 0,6 % de quota, que representa perdre el 6,98 % dels seus votants de l'any 2007).

El 22 de maig en les eleccions municipals ICV va trobar arguments ideològics d'atac al Govern de CiU que li varen permetre captar votants procedents

del PSC, estabilitzar suports i minimitzar pèrdues; de les tres formacions de l'antic tripartit, clarament va ser l'opció que va saber ressituar-se amb més facilitat en el nou escenari d'oposició, si bé no canalitza el descontentament del moviment dels «indignats», que apareix just en la recta final de la campanya electoral i que més aviat va optar per l'abstenció que per votar els grans partits tradicionals de l'esquerra.

Per altra banda, aquells partits que en graus diferents es varen posicionar com un «vot de canvi» i de rebuig a la situació de partida de governs entorn del PSC i aliats en clau de política municipal, varen incrementar el seu suport electoral:

780.876 sufragis; increment de 55.542 vots respecte a les eleccions anteriors; 27,2 % de quota electoral (guany de l'1,92 % de quota, que representa incrementar el 7,66 % dels seus votants de l'any 2007).

El 28 de novembre de 2010 CiU va canalitzar el vot de canvi a Catalunya (fora tripartit, rebuig al president José Montilla, sortida de la crisi econòmica i malestar nacional fruit del fracàs de la reforma de l'Estatut després de la sentència adversa del Tribunal Constitucional), cosa que li va reportar molts vots procedents del PSC, i en segon terme d'ERC. En canvi, en les eleccions municipals de l'any següent, gran part del vot procedent del PSC o va tornar a donar suport a alcaldes socialistes o, sobretot, es va abstenir, ja que no hi havia un missatge clar i uniforme de «canvi» arreu que pogués canalitzar en exclusiva CiU; a més, hi havia un cert refredament, atès que després d'uns mesos de Govern de CiU a la Generalitat no es percebia la reactivació econòmica, si bé també és cert que per una part significativa d'aquest electorat tampoc hi havia una altra formació *alternativa*.

363.948 sufragis; increment de 80.753 vots respecte a les eleccions anteriors; 12,68 % de quota electoral (guany del 2,81 % de quota, que representa incrementar el 28,51 % dels seus votants de l'any 2007).

Increment sostingut, continuat i estable dels seus suports, en la mesura que va saber canalitzar bé la suma d'un rebuig clar a la política de Rodríguez Zapatero, combinat amb una anticipació d'un desig de vot de canvi al conjunt

d'Espanya. El PPC va convertir les eleccions municipals en un vot útil de canvi en els ajuntaments, com un pas previ i necessari per forçar un canvi de govern al conjunt de l'Estat i en l'agenda de prioritats dels nous consistoris, amb conceptes com la reactivació econòmica, la millor gestió dels recursos públics, més seguretat ciutadana i restricció de les polítiques favorables a la nova immigració.

Dins el capítol de les formacions que també varen incrementar el seu suport municipal, cal fer un subgrup per a aquells partits que representen un «vot de canvi» no només en els governs municipals que s'escollien sinó en l'agenda sectorial de prioritats i, en certa manera, en la demanda d'una manera diferent de fer política, amb més proximitat al ciutadà:

«Altres» partits

168.318 sufragis; increment d'11.141 vots respecte a les eleccions anteriors; 5,75 % de quota electoral (guany del 0,33 % de quota, que representa incrementar el 7,09 % dels seus votants de l'any 2007).

La casuística municipal resulta un problema perquè els grans partits donin solucions satisfactòries en molts casos, de manera que en moments de distància creixent entre les estructures dels partits i les necessitats i demandes quotidianes dels ciutadans, segments de l'opinió pública s'organitzen més fàcilment per defensar un interès particular, d'abast local/comarcal en molts casos, al marge de la visió de conjunt.

66.007 sufragis; increment de 53.560 vots respecte a les eleccions anteriors; 2,3 % de quota electoral (guany de l'1,87 % de quota, que representa incrementar el 430,3 % dels seus votants de l'any 2007).

De manera modesta, PXC estabilitza els seus suports respecte a les eleccions del novembre de l'any anterior, i situa en l'agenda política el rebuig a la nova immigració, malestar que s'agreuja amb la crisi econòmica i la percepció de greuges comparatius en l'accés als serveis públics de l'Estat del benestar (i particularment en l'accés a la sanitat pública), més una suposada correlació entre increment de la immigració i la percepció d'inseguretat.

65.376 sufragis; increment de 49.185 vots respecte a les eleccions anteriors; 2,28 % de quota electoral (guany de l'1,72 % de quota, que representa incrementar el 303,78 % dels seus votants de l'any 2007).

De manera modesta, les CUP incrementen els seus suports i esdevenen una forma de canalitzar el malestar independentista i d'esquerres, que en l'àmbit municipal en molts casos desborda ERC i ICV respectivament.

C's Ciutadans

35.060 sufragis; pèrdua de 32.238 vots respecte a les eleccions anteriors; 1,22 % de quota electoral (pèrdua de l'1,13 % de quota, que representa perdre el 47,9 % dels seus votants de l'any 2007).

C's canalitza i visualitza un malestar entorn del tema lingüístic, però s'està demostrant que és un moviment molt relacionat amb el carisma del seu líder, Albert Rivera; li costa assolir implantació en clau municipal, i el PPC progressivament neutralitza en part aquest segment electoral en la mesura que introdueix el tema lingüístic en la seva agenda temàtica.

32.111 sufragis; 1,12 % de quota electoral. SI vol canalitzar un malestar entorn del tema nacional i de rebuig a com ERC va malbaratar la seva credibilitat independentista, però sense el lideratge de Joan Laporta en les eleccions municipals només va aconseguir retenir un terç dels sufragis aconseguits en les eleccions al Parlament; la seva pèrdua electoral no la va capitalitzar ERC, sinó més aviat les CUP, «altres opcions locals» i l'abstenció.

I, finalment, cal destacar com les eleccions municipals van comportar també l'increment d'un cert vot de càstig als partits tradicionals, manifestat a través dels dos comportaments següents:

Vots en blanc

120.367 sufragis; increment de 30.427 vots respecte a les eleccions anteriors; 4,12 % de quota electoral (guany de l'1,01 % de quota, que representa incrementar el 33,83 % dels votants de l'any 2007).

Vots nuls

49.007 sufragis; increment de 30.322 vots respecte a les eleccions anteriors; 1,68 % de quota electoral (increment de l'1,03 % de quota, que representa incrementar el 162,28 % dels votants de l'any 2007).

ELECCIONS GENERALS DEL 20 DE NOVEMBRE DE 2011: DESMOBILITZACIÓ SELECTIVA DE VOTANTS SOCIALISTES DE L'ANY 2008; ABSTENCIÓ; CIU, I DISPERSIÓ, PER DAVANT DE BENEFICIAR EL PP O ICV

38

SOCIETAT CATALANA 2012

Cal tenir en compte que les eleccions de l'any 2008 varen ser excepcionals i el PSC-PSOE, a partir de la figura carismàtica de Rodríguez Zapatero contraposada al que representava per molts catalans el PP i Mariano Rajoy, va aconseguir concentrar entorn seu tot el vot de centre-esquerra (tant catalanista com espanyolista), més una part del vot d'esquerra extrema, per evitar un triomf del partit de «dreta-espanyolista» —que tant rebuig genera en la centralitat de l'opinió pública catalana, tant d'expressió catalana com castellana. L'any 2008 el PSC-PSOE va concentrar l'àmplia majoria de centre-esquerra de la població catalana, i tenia certa credibilitat en l'eix catalanista (o, si més no, no generava rebuig), ja que el PSC ocupava en aquell moment la presidència de la Generalitat.

La resta de partits en aquella ocasió varen aconseguir mobilitzar només els seus respectius electorats ideològics més fidels, però sense el sentit de «vot útil» que representa superar les barreres «naturals» dels segments més identificats amb el «nucli dur» de cada partit (CiU el centre-centre catalanista i centre-dreta catalanista; el PPC el centre-centre espanyolista i el centre-dreta espanyolista; ERC els independentistes d'esquerra no pragmàtics, i ICV l'espai residual que queda a l'esquerra del PSC-PSOE), mentre que el segment majoritari centre-centre que se sent tant català com espanyol l'any 2008 va anar en dues terceres parts al PSC-PSOE i la resta va apostar sobretot pel PP, i només de forma residual per CiU.

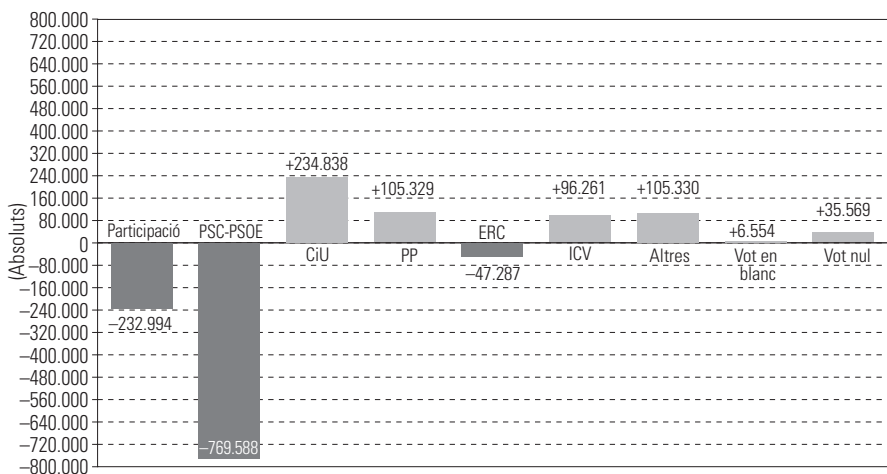
EL 2011 LA PROFUNDITAT DE LA CRISI ECONÒMICA TRASTOCA LES FIDELITATS IDEOLÒGIQUES

Al novembre de 2011 l'únic tema que realment importava a l'opinió pública és com se sortia de la crisi econòmica i es tornava a crear ocupació, ja que fruit

del fracàs d'aquest primer objectiu se'n deriva si cal fer (i en quina mesura i magnitud) «retallades» que puguin afectar les polítiques socials; és a dir, fins i tot els partits que varen intentar capitalitzar el rebuig social a la política de rigor pressupostari no podien obviar que l'origen del problema estava en la destrucció de llocs de treball i la no-generació de riquesa.

I un tema clau per entendre els resultats de les eleccions generals, sigui cert o no, és que en termes d'opinió pública hi havia consens que el principal responsable de la mala gestió de la crisi econòmica era el Govern del PSOE. A partir d'aquesta diagnosi, el PSC-PSOE només podrà retenir l'electorat ideològicament més fidel, mentre que la resta (el 45,54 % dels suports de l'any 2008) buscaran refugi en opcions ideològiques properes, o bé donaran «vots estratègics» a favor d'altres opcions, majoritàriament CiU i en menor mesura ICV.

FIGURA 4. Comparativa evolució sufragis entre eleccions (eleccions generals, 2008-2011)

TAULA 4. Comparativa resultats electorals: generals 2008 - generals 2011 (global Catalunya)

	Resultats electorals eleccions generals 2008		Resultats electorals eleccions generals 2011		Diferència resultats 2008-2011		Percentatge (%) sobre base pròpia (2008-2011)
	Vots absoluts	Percentatge	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	
CiU	779.425	20,93	1.014.263	29,35	+234.838	+8,42	+30,13
PSC-PSOE	1.689.911	45,39	920.323	26,63	-769.588	-18,76	-45,54
PP	610.473	16,40	715.802	20,71	+105.329	+4,31	+17,25

TAULA 4. Comparativa resultats electorals: generals 2008 - generals 2011 (global Catalunya) (Cont.)

	Resultats electorals eleccions generals 2008		Resultats electorals eleccions generals 2011		Diferència resultats 2008-2011		Percentatge (%) sobre base pròpia (2008-2011)
	Vots absoluts	Percentatge	Vots absoluts	Percentatge (%)	Vots absoluts	Percentatge (%)	
ICV-EUIA	183.338	4,92	279.599	8,09	+96.261	+3,17	+52,50
ERC	291.532	7,83	244.245	7,06	-47.287	-0,77	-16,22
Altres partits	111.468	2,98	216.798	6,26	+105.330	+3,28	+94,49
Vot en blanc	57.274	1,53	63.828	1,85	+6.554	+0,32	+11,44
Vot nul	19.939	0,53	55.508	1,58	+35.569	+1,05	+178,39
Participació	3.743.360	70,30	3.510.366	66,82	-232.994	-3,48	-6,22

40

RESUM DE FLUCTUACIONS ELECTORALS ENTRE LES ELECCIONS GENERALS DE 2008 I LES ELECCIONS GENERALS DE 2011

En les eleccions generals de l'any 2011 es va produir un descens de participació de 3,48 punts, que en termes absoluts va representar 232.994 votants menys en relació amb els 3.743.360 electors de l'any 2008; però el cens durant aquest període es va incrementar en 71.000 persones, de manera que per mantenir realment el mateix nivell de participació (70,3 % l'any 2008) haurien hagut de votar 304.000 persones més de les que realment ho varen fer.

Dels cinc partits amb representació parlamentària al Congrés dels Diputats, clarament el PSC-PSOE però també ERC varen ser els partits més castigats per l'electorat català:

Reté 920.323 votants i perd 769.588 sufragis (representa el 45,54 % de la seva base).

Reté 244.245 votants i perd 47.287 sufragis (representa el 16,22 % de la seva base).

En canvi, la resta de les opcions varen obtenir rèdits de l'abstenció selectiva d'antics votants socialistes de l'any 2008, o bé captació d'una altra part d'aquells electors:

Consolida els 779.425 votants de l'any 2008 i millora en 234.838 sufragis, resultat: 1.014.263 vots; representa una millora del 30,13 % de la seva base electoral de partida.

Consolida els 610.473 votants de l'any 2008 i millora en 105.329 sufragis, resultat: 715.802 vots; representa una millora del 17,25 % de la seva base electoral de partida.

336.134 persones varen votar opcions que clarament no tenien la intenció de convertir el seu sufragi en diputats al Congrés, dada clarament superior a les 188.681 persones que ho varen fer l'any 2008 (cosa que representa un increment del 56,13 %), distribuïda de la manera següent:

«Altres» partits

Consolida 111.468 electors i incrementa en 105.330 sufragis, resultat: 216.798 vots; representa una millora del 94,49 % respecte a l'any 2008.

Vots en blanc

Consolida 57.274 electors i incrementa en 6.554 sufragis, resultat: 63.828 vots; representa una millora de l'11,44 % respecte a l'any 2008.

Vots nuls

Consolida 19.939 electors i incrementa en 35.569 sufragis, resultat: 55.508 vots; representa una millora del 178,39 % respecte a l'any 2008.

Consolida els 183.338 electors de l'any 2008 i millora en 96.261 sufragis, resultat: 279.599 vots; representa una millora del 52,5 % de la seva base electoral de partida.

Per primera vegada en la història en unes eleccions generals a Catalunya el PSC-PSOE no va ser el partit més votat, ja que només va poder consolidar 920.323 sufragis, i respecte als resultats electorals anteriors va perdre 769.588 votants, cosa que implica:

1. Manteniment només del vot més fidel i ideològic identificat amb el PSC-PSOE («nucli dur»).
2. Moderada captació de nous votants joves.
3. Després de l'abstenció i la dispersió a favor de «partits extraparlamentaris», «vots nuls» i «vots en blanc», CiU va ser la primera formació beneficiària d'antics votants del PSC-PSOE.
4. En segon terme, va ser ICV la formació beneficiària de les seves pèrdues.
5. I només en tercer terme, el PP va ser el beneficiari d'alguns votants del PSC 2008.

Com s'ha dit, en les eleccions del 20 de novembre de 2011, CiU va esdevenir el «valor refugi» de molts votants de centre-esquerra ampli, a causa de la combinació de tres factors:

1. Major credibilitat en l'eix econòmic que el PSC-PSOE, ja que malgrat que ja feia un any que CiU governava a la Generalitat i la situació econòmica no havia millorat amb el canvi de Govern, l'opinió pública no li atribuïa la responsabilitat de la situació; eren unes eleccions per valorar el Govern d'Espanya, i gran part de la seva base electoral de feia un any encara li donava un «vot de confiança» per redreçar la situació.
2. Capitalització molt majoritària de la idea de la defensa dels interessos de Catalunya a Madrid, per omissió del PSC en aquest eix, que es reforça ara amb el lideratge de CiU en el Govern de la Generalitat.
3. I, finalment, davant la segura majoria absoluta del PP, el «vot natural» dels electors de centre-esquerra (i especialment el centre-esquerra catalanista), i per molts electors perdent sentit donar suport al seu partit de referència en unes eleccions generals (PSC-PSOE); aquests electors mai es plantegen votar el PP; ERC està reduïda en aquests moments només a l'espai més independentista, i ICV els sembla massa d'esquerres i poc pràctica; per tant, quasi per eliminació, CiU esdevé el «tercer partit» en unes eleccions inicialment bipolaritzades (PSOE-PP), però de les quals en la recta final de campanya ja no es tenia aquesta percepció, perquè la distància del PP respecte al PSOE era massa gran. Les eleccions havien deixat de ser competitives.

Per a CiU, el fet d'assolir 1.014.263 de vots, amb un increment de 234.838 persones, representava:

1. Consolidació dels resultats de l'any 2008.
2. Captació de vot especialment en la frontera entre PSC i CiU.
3. En canvi, captació de molts menys sufragis en la frontera entre PP i CiU, i només molt al darrer moment potser varen poder millorar en aquest espai (en la mesura que la majoria absoluta del PP estava assegurada), però sempre amb xifres modestes.
4. Finalment, escassa captació per part de CiU de vot procedent de la frontera entre ERC i CiU en clau d'eleccions generals (sobiranistes, que més enllà d'ERC varen optar per una barreja entre l'abstenció i votar «altres partits», el vot nul i el vot en blanc).

43

El desencís amb el Govern socialista i, en general, davant la incapacitat que transmetien els diferents governs per sortir de la crisi, més enllà de l'abstenció i CiU, el 20 de novembre qui ho va canalitzar va ser la suma i dispersió de «vots de protesta», manifestada amb l'increment dels vots a partits que no tenien cap possibilitat d'assolir escó, però també amb l'augment dels vots nuls i els vots en blanc.

En una magnitud més modesta, el PP també es va beneficiar de les ganades de canvi, ja que va fidelitzar bé els seus votants tradicionals, i va aconseguir sumar poc més de cent mil vots de persones que prioritzen en exclusiva el canvi polític a Espanya, amb el que això implica de canvi econòmic i que s'acabi el Govern socialista:

1. El PP va fer una campanya associada a les ganades de canvi (percebut com a necessari per una majoria de catalans), i va evitar qualsevol polèmica que pogués suscitar l'habitual «vot en contra» que normalment capitalitzava el PSC-PSOE. Fins al darrer moment de campanya, el PP havia assolit l'èxit que no es produís una mobilització a la contra centralitzada entorn del PSC-PSOE, malgrat els intents d'aquest partit per aconseguir-ho (les enquestes indicaven que, malgrat tot, Rubalcaba era més preferit que Rajoy, i clarament el PSOE generava més simpaties que el PP, però el desencís amb el Govern socialista i el fet de no generar propostes creïbles en l'eix econòmic eren tan grans que podien més que el rebuig potencial a un possible Govern del PP i, fins i tot, sectors identificats amb l'esquerra ideològica podien veure bé un canvi a Espanya com a «solució desesperada» perquè les coses milloressin).

2. Però molt en la recta final de campanya, aquesta vegada l'expectativa d'una gran majoria absoluta sí que va generar dos efectes negatius quant a les expectatives del PP, que varen ser els següents: d'una banda, el fet de no poder frenar alguns vots en la frontera entre CiU i PP, atès que el «canvi a Espanya ja estava fet» i es podia moderar la força d'aquest canvi; no varen ser quantitativament molts, però alguns sí i, sobretot, els fluxos varen canviar de sentit.

3. I, de l'altra, una part important de votants ubicats en el centre-esquerra, molt decebuts amb el PSC-PSOE de Rodríguez Zapatero i Carme Chacón, a darrera hora varen decidir votar CiU, abandonant la preferència per l'eix esquerra-dreta habitual en unes eleccions generals per prioritzar l'eix Catalunya enfront de la majoria absoluta del PP al Govern d'Espanya, cosa que ells percebien com un escenari no desitjable. Davant la impossibilitat que el partit majoritari de l'esquerra ho aturés (PSC-PSOE), varen optar per focalitzar els seus suports al partit majoritari «territorial» (CiU, ja que ERC en aquest escenari no tenia força suficient i en aquells moments estava lluny de la centralitat d'aquest tipus d'elector de centre-esquerra, tant català com espanyol, o més català que espanyol però que no és independentista).

Que el PP hagi obtingut 715.802 vots, amb un increment de 105.329 sufragis, implica:

1. Consolidació dels resultats de l'any 2008, si bé és possible que en la recta final de campanya pogués perdre algun vot en la frontera CiU-PP.
2. Captació modesta d'antics votants del PSC-PSOE 2008.
3. Captació de nous votants, i de joves especialment.
4. En canvi, dificultat per capitalitzar més bé el desencís amb el Govern del PSC-PSOE per part d'antics votants d'aquest partit, que se senten massa allunyats del posicionament ideològic (esquerra-dreta) i nacional (catalanisme-espanyolisme).

En quarta posició es va situar ICV, si bé només va captar el vot més a l'esquerra ideològica que l'any 2008 va fer confiança a Rodríguez Zapatero per evitar un triomf del PP. Això li va permetre incrementar en dos els diputats a la demarcació de Barcelona, amb vots captats directament d'antics votants del PSC-PSOE 2008 (efecte dels «vasos comunicants» entre un electorat d'esqueres):

1. El dia 20 de novembre de 2011, ICV va concentrar el rebuig ideològic més actiu (i activista) i més frontal als governs de «dreta» (CiU = PP = retallades i pèrdua de drets dels treballadors).

2. Però ICV tampoc en aquesta ocasió va poder vehicular el suport passiu que té el moviment dels indignats, que supera el 70 % del cens electoral segons enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (suport passiu com a forma de manifestar un malestar profund amb com van les coses, i no tant amb les seves formes de manifestar-se i en alguns casos d'ocupar el carrer), i, per tant, ICV va fracassar en el seu intent de reivindicar-se com el catalitzador de la indignació popular (l'abstenció selectiva i la suma de vots a formacions «extraparlamentàries», vots nuls i vots en blanc els superen molt clarament). És cert que ICV millora en un 52,5 % els seus suports respecte a les eleccions de l'any 2008, però en termes absoluts només són 96.000 nous electors, ja que partien d'uns nivells molt baixos.

Que ICV hagi obtingut 279.599 vots, amb un increment de 96.261 persones, implica:

1. Consolidació dels resultats de l'any 2008.
2. Modesta captació d'antics votants del PSC-PSOE 2008, els ubicats més a l'esquerra.
3. Captació de nous votants, i de joves especialment.
4. En canvi, dificultat per capitalitzar més bé el gran desencís amb el Govern del PSC-PSOE per part d'antics votants d'aquest partit, i de manera especial, per recollir el sufragi de les persones que poden sentir-se identificades amb el moviment denominat *dels indignats*.

Pèrdues en termes absoluts per sobre de l'efecte «menor participació», aquesta seria la primera constatació en descriure els resultats d'ERC, que si bé aconseguix concentrar una part del vot independentista més actiu i, per tant, una certa recuperació de votants de SI i RI.cat en les eleccions al Parlament de l'any 2010, aquesta recuperació encara es va mantenir en la banda baixa, ja que ERC va perdre 47.000 vots respecte a les eleccions generals de l'any 2008 (representa el 16,22 % dels vots de l'any 2008, un percentatge superior al 6,22 % de reducció esperable que «haurien perdut tots els partits» si haguessin mantingut el mateix comportament de l'any 2008 en cas que l'abstenció selectiva —menys participació— hagués afectat a tots igual), i pràcticament va obtenir els mateixos vots en xifres absolutes que els seus resultats en les eleccions autonòmiques, malgrat que en les eleccions generals hi va haver 8,04 punts més de participació.

El fet de consolidar només 244.245 vots, amb una pèrdua de 47.287 persones, per a ERC implica:

1. Manteniment només del vot més fidel i ideològic identificat amb el partit («nucli dur»), que coincideix pràcticament amb el suport obtingut a les eleccions al Parlament.
2. En canvi, molt escassa captació de nous votants.
3. Captació testimonial de votants en la frontera PSC-ERC en unes eleccions generals.
4. No-recuperació del nucli important de votants de SI i les CUP a escala local.

CANVI, DESCONFIANÇA, VOLATILITAT, NOUS VALORS I INCERTESA

Com s'ha vist al llarg de l'article, les eleccions europees de l'any 2009 varen registrar la primera gran davallada de suport al partit socialista, molt condicionada per efecte de la mala gestió de la crisi econòmica; però en el cas català no només per això: no es pot entendre el canvi de cicle electoral sense sumar-hi també el malestar en clau nacionalista per la sentència del Tribunal Constitucional arran del nou Estatut; la no-capacitat de lideratge del president de la Generalitat José Montilla; la incomprensió d'amplis segments del PSC i d'ERC de la formació del segon tripartit, quan ambdues formacions havien retrocedit en les eleccions de 2006, i d'ençà de les eleccions municipals s'afegeix al cúmul d'insatisfaccions i malestars l'aparició del moviment dels indignats, que esdevé un element més de desmobilització i deslegitimació dels governs d'esquerra governants en aquell moment.

CiU i el PPC han estat les formacions més beneficiades pel canvi de cicle electoral que s'ha descrit al llarg d'aquest article, però també és cert que una gran part del malestar s'ha canalitzat de manera dispersa i, per tant, menys perceptible (aparició de nous partits, més vots en blanc, més vots nuls i més sufragis destinats a formacions clarament extraparlamentàries), i només molt a darrera hora (eleccions generals) ICV ha recuperat una part del vot d'esquerres desencantat amb el PSC.

Ara comença un període marcat per governs amb un clar mandat popular, que és el de fer el que calgui per sortir de la crisi i que es torni a crear ocupació, amb una opinió pública resignada al fet que caldrà fer sacrificis, i aquests es donaran per bons si al final se salva allò substancial de les prestacions de l'Estat del benestar i l'activitat econòmica es reactiva. Aquesta expectativa de «sacrificis necessaris» que expliciten els nous governs en mans de CiU o del PP, segons es tracta del Govern català o l'espanyol, es complementa amb un

desarmament ideològic dels partits d'esquerra (PSC, ERC, ICV), incapaçs de projectar una alternativa creïble per sortir de la crisi davant la majoria del cos electoral. I no es pot negligir tampoc l'aparició de nous partits o moviments que canalitzen aspectes parcials del malestar nacional i econòmic existent en àmplies capes de la societat catalana (cas de C's i SI en el seu moment, però també resulta rellevant l'augment del suport a P×C, o a altres moviments que puguin sortir com a expressió d'una *indignació* ciutadana davant l'allargament de la crisi econòmica actual i la manca de perspectives de sortida a curt i mitjà termini, amb independència de les mesures concretes que apliquen els diferents governs, o més ben dit, la seva incapacitat per controlar totes les dimensions d'una crisi d'abast internacional).

Aquestes són les assignatures pendants: els nous partits de govern (CiU i PP) han de gestionar la sortida de la crisi i salvar tant com es pugui l'Estat del benestar, en un entorn on el treball esdevé un bé escàs i, per tant, un factor determinant per acceptar sacrificis socials per mantenir-lo per part d'amplis sectors socials, i al mateix temps es tornen a valorar positivament els governs que projecten una imatge d'administració dels recursos públics bona i eficient. Paral·lelament, els partits d'esquerra (PSC, ICV i ERC) hauran de repensar una oferta electoral i de transformació social creïble, perquè d'una altra manera passarà com amb el moviment dels indignats, o l'augment dels vots nuls, en blanc i a partits extraparlamentaris, que varen ser canalitzacions de vots de protesta d'importants segments socials que no se sentien representats pels grans partits. I això sense obviar el malestar nacional que també persisteix, i que amb un Govern PP fort fàcilment pot reactivar el conflicte.

ANNEX

TAULA 1. Evolució (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
1.984.066 vots	3.152.630 vots	2.919.842 vots	3.510.366 vots
36,94 % de participació	58,78 % de participació	55,01 % de participació	66,82 % de participació
-2,86 % respecte a l'any 2004	+2,74 % respecte a l'any 2006	+1,15 % respecte a l'any 2007	-3,48 % respecte a l'any 2008
-137.314 vots	+170.522 vots	+32.226 vots	-232.994 vots
-6,47 % respecte als vots de 2004	+5,72 % respecte als vots de 2006	+1,12 % respecte als vots de 2007	-6,22 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 2. CiU (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
441.810 vots	1.202.830 vots	780.876 vots	1.014.263 vots
22,44 % del total dels sufragis	38,43 % del total dels sufragis	27,2 % del total dels sufragis	29,35 % del total dels sufragis
+5 % respecte a quota electoral de l'any 2004	+6,91 % respecte a quota electoral de l'any 2006	+1,92 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+8,42 % respecte a quota electoral de l'any 2008
+72.707 vots	+267.074 vots	+55.542 vots	+234.838 vots
+19,69 % respecte als vots de 2004	+28,54 % respecte als vots de 2006	+7,66 % respecte als vots de 2007	+30,13 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 3. PSC-PSOE (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
708.888 vots	575.233 vots	721.476 vots	920.323 vots
36 % del total dels sufragis	18,38 % del total dels sufragis	25,13 % del total dels sufragis	26,63 % del total dels sufragis
-6,85 % respecte a quota electoral de l'any 2004	-8,44 % respecte a quota electoral de l'any 2006	-7,1 % respecte a quota electoral de l'any 2007	-18,76 % respecte a quota electoral de l'any 2008
-198.233 vots	-220.940 vots	-203.297 vots	-769.588 vots
-21,85 % respecte als vots de 2004	-27,75 % respecte als vots de 2006	-21,98 % respecte als vots de 2007	-45,54 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 4. PPC (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
354.876 vots	387.066 vots	363.948 vots	715.802 vots
18,02 % del total dels sufragis	12,37 % del total dels sufragis	12,68 % del total dels sufragis	20,71 % del total dels sufragis
+0,21 % respecte a quota electoral de l'any 2004	+1,72 % respecte a quota electoral de l'any 2006	+2,81 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+4,31 % respecte a quota electoral de l'any 2008
-22.228 vots	+70.844 vots	+80.753 vots	+105.329 vots
-5,89 % respecte als vots de 2004	+22,4 % respecte als vots de 2006	+28,51 % respecte als vots de 2007	+17,25 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 5. ICV (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
119.755 vots	230.824 vots	241.021 vots	279.599 vots
6,08 % del total dels sufragis	7,37 % del total dels sufragis	8,43 % del total dels sufragis	8,09 % del total dels sufragis
-1,09 % respecte a quota electoral de l'any 2004	-2,15 % respecte a quota electoral de l'any 2006	-0,6 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+3,17 % respecte a quota electoral de l'any 2008
-32.116 vots	-51.669 vots	-18.078 vots	+96.261 vots
-21,15 % respecte als vots de 2004	-18,35 % respecte als vots de 2006	-6,98 % respecte als vots de 2007	+52,5 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

49

TAULA 6. ERC (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
181.213 vots	219.173 vots	257.705 vots	244.245 vots
9,2 % del total dels sufragis	7 % del total dels sufragis	8,98 % del total dels sufragis	7,06 % del total dels sufragis
-2,6 % respecte a quota electoral de l'any 2004	-7,03 % respecte a quota electoral de l'any 2006	-2,69 % respecte a quota electoral de l'any 2007	-0,77 % respecte a quota electoral de l'any 2008
-68.544 vots	-197.182 vots	-77.218 vots	-47.287 vots
-27,44 % respecte als vots de 2004	-47,36 % respecte als vots de 2006	-23,06 % respecte als vots de 2007	-16,22 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 7. C's (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
6.999 vots	106.154 vots	35.060 vots	—
0,36 % del total dels sufragis	3,39 % del total dels sufragis	1,22 % del total dels sufragis	—
—	+0,36 % respecte a quota electoral de l'any 2006	-1,13 % respecte a quota electoral de l'any 2007	—
—	+16.314 vots	-32.238 vots	—
—	+18,16 % respecte als vots de 2006	-47,9 % respecte als vots de 2007	—

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 8. SI (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
—	102.921 vots	32.111 vots	—
—	3,29 % del total dels sufragis	1,12 % del total dels sufragis	—

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 9. RI.cat (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
—	32.834 vots	—	—
—	1,27 % del total dels sufragis	—	—

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 10. P×C (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
—	75.134 vots	66.007 vots	59.781
—	2,4 % del total dels sufragis	2,3 % del total dels sufragis	1,73 % del total dels sufragis
—	—	+1,87 % respecte a quota electoral de l'any 2007	—
—	—	+53.560 vots	—
—	—	+430,3 % respecte als vots de 2007	—

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 11. CUP (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
—	—	65.376 vots	—
—	—	2,28 % del total dels sufragis	—
—	—	+1,72 % respecte a quota electoral de l'any 2007	—
—	—	+49.185 vots	—
—	—	+303,78 % respecte als vots de 2007	—

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 12. Altres partits (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
98.205 vots	99.476 vots	168.318 vots	157.017 vots
4,94 % del total dels sufragis	3,18 % del total dels sufragis	5,76 % del total dels sufragis	4,53 % del total dels sufragis
+2,57 % respecte a quota electoral de l'any 2004	+0,79 % respecte a quota electoral de l'any 2006	+0,33 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+1,55 % respecte a quota electoral de l'any 2008
+47.856 vots	+28.233 vots	+11.141 vots	+45.549 vots
+95,04 % respecte als vots de 2004	+39,62 % respecte als vots de 2006	+7,09 % respecte als vots de 2007	+29 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

Excepte: CIU, PSC-PSOE, PPC, ICV, ERC, C's i SI, amb representació parlamentària, i PxC, CUP i RI.cat (tres partits rellevants en algunes eleccions del cicle electoral).

TAULA 13. Vots en blanc (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
57.297 vots	91.631 vots	120.367 vots	63.828 vots
2,98 % del total dels sufragis	2,91 % del total dels sufragis	4,12 % del total dels sufragis	1,85 % del total dels sufragis
+2,43 % respecte a quota electoral de l'any 2004	+0,89 % respecte a quota electoral de l'any 2006	+1,01 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+0,32 % respecte a quota electoral de l'any 2008
+45.640 vots	+31.387 vots	+30.427 vots	+6.554 vots
+319,52 % respecte als vots de 2004	+52,1 % respecte als vots de 2006	+33,83 % respecte als vots de 2007	+11,44 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.

TAULA 14. Vots nuls (2009-2011)

<i>Parlament Europeu 2009</i>	<i>Parlament de Catalunya 2010</i>	<i>Eleccions municipals 2011</i>	<i>Eleccions generals 2011</i>
15.023 vots	22.354 vots	49.007 vots	55.508 vots
0,76 % del total dels sufragis	0,71 % del total dels sufragis	1,68 % del total dels sufragis	1,58 % del total dels sufragis
+0,55 % respecte a quota electoral de l'any 2004	+0,25 % respecte a quota electoral de l'any 2006	+1,03 % respecte a quota electoral de l'any 2007	+1,05 % respecte a quota electoral de l'any 2008
+10.605 vots	+8.780 vots	+30.322 vots	+35.569 vots
+240,04 % respecte als vots de 2004	+64,68 % respecte als vots de 2006	+162,28 % respecte als vots de 2007	+178,39 % respecte als vots de 2008

Font: Elaboració pròpia.